

ὄχι μόνον τοὺς ἐπιδείκνυται καὶ εἰργάζετο πάντοτε πρὸς ἀνάδειξιν των, ἀλλὰ καὶ διότι ὑπερησπίσθη ἀποτελεσματικῶς τὰ προνόμια των. Κατὰ τὸ 1600, ὁ δημόσιος εἰσπράκτωρ τῆς πόλεως Ἰλλέσκας ἀπή- τησε παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπότισιν φόρου ἐπὶ τῶν ποσῶν ὅσα ἐπληρώθη διὰ τὴν ἐργασίαν του εἰς τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν. Ὁ Θεοτοκοπούλος ἀντέστη, τὸ δὲ δικαστήριον ἀπεφάνθη ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀνακηρύξαν ἀπηλ- λαγμένας παντὸς τοιοῦτου φόρου τὰς τρεῖς ὥρας τῆς ἡμέρας « ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς των καὶ διότι ἀνέκα- θεν ἦσαν ὡς πρὸς τοῦτο προνομιούχοι ». Ἡ ἀπό- φασις αὕτη ἐχρησίμευσεν ὡς προηγούμενον εἰς τὰς διαφοροὺς μετέπειτα ἀγωγὰς κατὰ καλλιτεχνῶν.

Ὁ περιώνυμος ποιητὴς Gongora, ὁ μετα- δώσας τὸ ὄνομά του (gongorisme) εἰς τὸ πλήρες δυσνοήτων μεταφορῶν καὶ ἀλληγοριῶν ὕφος, τὸ ὁποῖον ἐνεκαίνιασεν, ἔγραψε σονέτον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ φίλου του Θεοτοκοπούλου. Ὁ δὲ ἱστοριογράφος Παλομίνος¹ διέσωσε δύο ἄλλα σονέτα, γραφέντα πρὸς ἑπαινον εἰκόνων του ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Fray Feliz Hortensio Palavicino. Ἀλλὰ τὰ ποιή- ματα ταῦτα δὲν προσθέτουν τίποτε εἰς τὰς γνώσεις μας περὶ τῆς βιογραφίας τοῦ ὁμογενοῦς ζωγράφου. Ἰσως ἡμέραν τινὰ μᾶς ἀποκλύψουν πλείονεράς πληροφωρίας τὰ ἀρχεῖα τοῦ Τολέδου. Ἐκείθεν θὰ πληροφωρθῶμεν ἂν ἦτο καθολικὸς ἢ ὀρθόδοξος. Ἡ διαβίωσις του εἰς τὴν καθολικιστὴν Ἰσπανίαν, αἱ διδόμεναι εἰς αὐτὸν πολυπληθεῖς παραγγελίαι ὑπὸ τοῦ καθολικοῦ κλήρου, ἡ εὐνοια πρὸ πάντων διὰ τῆς ὁποίας τὸν ἐτίμα Φίλιππος ὁ Β', ὁ κατ' ἐξο- χὴν βασιλεὺς τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως, πάντα ταῦτα ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ἀποδεικνύοντα ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν. Ἐξ ἄλλου, ἡ προσκόλ- λησις του εἰς τὴν μνήμην τῆς ἐλληνικῆς καταγω- γῆς του καὶ ἡ ἐλληνικὴ γραφὴ τοῦ ὀνόματός του, φέρουν δισταγμούς τινας ὡς πρὸς τὴν παραδοχὴν τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. Ἀλλὰ δὲν ἐπιταί κατ' ἀνάγ- κην ὅτι ὅσοι Ἕλληνες ἠσπάζοντο κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὸν καθολικισμόν ἀπηννοῦντο διὰ τοῦτο τὸν Ἕλληνισμόν. Πολλὰ περὶ τοῦ ἐναντίου παραδείγ- ματα ἡδύνατό τις νὰ φέρῃ ἐκ τῆς 15ης καὶ τῆς 16ης ἐκατονταετηρίδος, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ τοῦ Βησσαρίωνος, τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ διαφιλονεικήσῃ τὴν πο- λιτικὴν πρόβλεψιν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸν πατριωτισμόν.

Ἐκ τῶν ἀνεξερευνήτων ἐστὶ ἀρχείων τοῦ Τολέδου ἴσως ποτὲ μᾶθωμέν τι καὶ περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τοῦ Θεοτοκοπούλου, πότε καὶ ποῦ ἐνυμφεύθη, ἂν ἦτο Ἰσπανὴ, Ἰταλίς ἢ Ἑλληνὶς ἢ σύζυγός του, καὶ πόσα τέκνα ἀπέκτησε. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶναι ὅτι εἶχε υἱόν, τὸν Γεώργιον Μανουήλ². Τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα μαρτυροῦν ὅτι οἱ γονεῖς του ἢ τὸν ἐβάπτισαν ὡς καθολικόν, ἢ τουλάχιστον παρε- δέχθησαν τῶν καθολικῶν τὰ ἔθιμα, ἀλλὰ τὸ δεύτε- ρον ἐξ αὐτῶν ἀνακαλεῖ καὶ πάλιν τὰς πατρίας παραδόσεις καὶ τὴν μνήμην τῆς Ἑλληνικῆς αὐτο- κρατορίας.

Ὁ υἱὸς καὶ μαθητὴς οὗτος τοῦ Δομηνίκου, τὴν 10 Μαρτίου 1625, ἀμείσως ἴσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ὠνομάσθη ἐπίσημως γλύπτης καὶ ἀρχι- τέκτων τῆς μητροπόλεως τοῦ Τολέδου, διέπρεψε δὲ ἰδίως ὡς ἀρχιτέκτων. Κατὰ τὸ 1626 ἤρχισε τὴν οἰκοδομὴν τοῦ θόλου καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ πυργίσκου (lanterne) τοῦ παρεκκλησίου τῆς μητροπόλεως. Ἄλλοι καλλιτέχναι, φρονούντες ὅτι δὲν ἦτο ἐπιδε- κτικὸν ἐκτελέσεως τὸ σχέδιον τοῦ Θεοτοκοπούλου, τὸν κατεπολέμησαν ὑποστήριζοντες τὴν γνώμην των μὲ ὑπερβολὴν ζήσεως, ἀλλ' οὗτος ἀπεκρίθη εἰς τὰς ἐναντίον του διατριβὰς ἀνασκευάζων τὰ ἐπιχειρή- ματα τῶν ἀντιπάλων του καί, τὸ οὐσιωδέστερον, συνεπλήρωσε τὴν οἰκοδομὴν του κατὰ τὸ ἔτος 1631. Ὁ Θεοτοκοπούλος οὗτος ἀπεβίωσεν εἰς Τολέδον τὴν 29 Μαρτίου 1631. Ὁ Bermudez δὲν ἀναφέρει πότε ἐγεννήθη.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Ἡ ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ σελήνη ἐπρόβαλλε, μόλις ἀρχίσασα νὰ φθίνῃ τρίτην νύκτα μετὰ τὸ ὀλογέμισμά της, εἰς τὴν κο- ρυφὴν τοῦ βουνοῦ, κ' ἐκείνη, ἀσπροφορεμένη, μετὰ τόσους στεναγμούς καὶ τόσα περιπαθῆ ἄσματα, ἔκραζε:

— Νὰ ἔμβαινα σὲ μιὰ βαρκούλα, τώρα - δά... ἔτσι μοῦ φαίνεται... νὰ φτάναμε πέρα!

Κ' ἐδείκνυε μὲ τὴν χεὶρά της πέραν τοῦ λιμένος. Ὁ Μαθίος δὲν παρετήρησεν ἴσως ὅτι αὕτη εἶχε τρέψῃ τὸν λόγον εἰς τὸν πληθυντικόν, εἰς τὸ τέλος τῆς εὐχῆς της. Ἀλλ' αὐθορμήτως, χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῇ, ἀπήντησε:

— Μπορῶ νὰ ρίξω ἐκείνην τὴν βάρκα στὸ γιαλό... Τί λές, δοκιμάζουμε;

Καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἔθεσε τὸν πληθυντικόν εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου. Χωρὶς δὲ νὰ συλλογισθῇ, οὕτως, ὡς νὰ ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ ἂν εἶχε δυνατοὺς τοὺς μυῶνας, ἤρχισε νὰ ὠθῇ τὴν βαρκούλαν.

Ὁ νέος ἴστατο πλησίον τοῦ αἰγιαλοῦ, ὅπου ἀλ- λεπάλληλα μετ' ἐλαφροῦ φλοίσβου προσπίπτοντα τὰ κύματα κατεπίνοντο ὑπὸ τῆς ἄμμου, χωρὶς ν' ἀποκάμνωσι ταῦτα ἀπὸ τὸ αἰώνιον μονότονον παι- γνίδιον, χωρὶς νὰ χορταίνῃ ἐκείνη ἀπὸ τὸ ἀέννητον ἄλμυρόν πότισμα. Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἦτο ἐπὶ τοῦ ἐξώ- στου τῆς οἰκίας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐνοικιάσῃ, ὅπως δεχθῇ αὐτὴν ὁ σύζυγός της, πρεσβύτης πενήτην καὶ καὶ τριῶν ἐτῶν, οἰκίας κειμένης παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ κύματος, κατὰ τὴν πλημμύραν τὴν ὁποίαν θὰ ἔφερεν ὁ νότος, ἢ τὴν ἄμπατιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροξένοι ὁ βορρᾶς. Ἡ βαρ- κούλα ἐπάτει ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ ἰταλντεύετο ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μὲ τὴν πρῶραν χωμένην εἰς τὴν ἄμμον, μὲ τὴν πρῶμην σαλευομένην ἀπὸ τὸ κύμα, βαρκούλα ἐλαφρά, κομψή. ὀξυπφρος, χωροῦσα τέσσαρας ἢ πέντε ἀνθρώπους.

Μεγάλῃ ἐντοπία σκούνα εἶχε προσεγγίσῃ πρὸ τριῶν ἡμερῶν φορτωμένη εἰς τὸν λιμένα, περιμέ- νουσα εὐνοϊκὸν ἀνεμὸν διὰ ν' ἀποπλεύσῃ εἰς τὸ τέρμα

¹ A. Palomino Valesco. Las vidas de los pin- tores y statuarios Españoles.

² Ἰδὲ τὸ λεξικὸν τοῦ Bermudez.

τοῦ ναύλου της· ὁ πλοίαρχος, τρίτην ἤδη νύκτα, ἀνεπαύετο εὐφραινόμενος κατ' οἶκον, πλησίον τῆς συμβίας καὶ τῶν τέκνων· οἱ σύντροφοι, ἐντόπιοι ὅλοι, περιήρχοντο ἐν κύκλῳ τὰ καπηλεῖα, ἀποζημιούμενοι εἰς τρεῖς νύκτας δι' ἀναγκαστικὴν ἐγκράτειαν ἐβδομάδων καὶ μηνῶν· ὁ μούτσος, ὅστις ἦτο ξένος, ἔμενε μόνος φύλαξ τοῦ πλοίου, τῶν ἀρμένων καὶ τοῦ φορτίου, καὶ μόνος φύλαξ τοῦ μούτσου ὁ καραβόσκυλος. Ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὁ μούτσος, ὑψηλός, δεκαοκταέτης, ἔχων ὅλας τὰς ἀξιώσεις τοῦ ναύτου πλὴν τοῦ μισθοῦ, εἶχεν ἀγοπορήσει εἰς ἓν καπηλεῖον ὀλίγον παράμερον, ἀπὸ τὸν μέσα δρόμον τῆς παραθαλασσοῦ ἀγορᾶς, παρηγορούμενος καὶ αὐτὸς ὡς ξένος εἰς τὰ ξένα... Εἶχεν ἀφήσει τὴν φελοῦκαν μισοσυρμένην, μετὰ τὴν πρῶραν χωμένην εἰς τὴν ἄμμον, μετὰ τὴν πρῶρην σαλεύουσάν εἰς τὸ κύμα, μετὰ τὰς δύο κώπας ἀκουμβημένας ἐπὶ τῆς πρῶρης, δύο ἐλαφρὰς κώπας, τὰς ὁποίας παιδίον μετ' ἀπεριγράπτου χαρᾶς θὰ ἐχειρίζετο καμαρώνον τὴν δύναμίν του πολλαπλασιαζομένην ὑπὸ τῆς φευγαλίας μαλακότητος τοῦ κύματος, ἐνδοτικῆς ὡς ἡ ἀδυναμία μητρὸς πρὸς χαϊδεύμενον βρέφος, φέρον αὐτὴν ὅπου θέλῃ μετὰ τοὺς κλαυθμηρισμούς καὶ τὰς ἀπαιτήσεις του· κώπας ὡς δύο πτέρυγας γλάρου, αἵτινες φέρουσι τὸ λευκόπτεilon σῶμα τοῦ ὀρνίθου ἐπιπολῆς τῆς θαλάσσης, ὀδηγούσας τὴν βαρκούλαν εἰς τὴν ἀγκάλην καὶ τὴν ἀμμουδιάν τῆς ἀκτῆς, ὡς ἐκεῖναι τὸν γλᾶρον εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ θαλασσοπληγῆος βράχου.

Ὁ Μαθιὸς ἐστήριξε τὰς δύο χεῖρας εἰς τὴν πρῶραν, ἀντεστήλωσε τοὺς δύο πόδας ὀπίσθεν, ὥθησε μετὰ ὅλην τὴν δύναμίν του, καὶ ἡ μικρὰ φελοῦκα ἐνέδωκε καὶ ἔπεσε μετὰ πλαταγισμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν. Παρ' ὀλίγον τοῦ ἔφρευγεν, ὑπέκρουσε εἰς τὴν σφοδρὰν ὥθησιν, διότι δὲν εἶχε προβλέψῃ νὰ κρατήσῃ τὴν μπαρούμαν, τὸ σχοινίον τῆς πρῶρας. Ἀλλὰ πάραυτα ἐπέταξεν ἀπὸ τοὺς πόδας τὰ ἐλαφρὰ πέλιδα, δὲν ἐπρόφθασε νὰ σηκώσῃ τὴν περισκελίδαν, ἐθαλάσσωσεν ὡς τὰ γόνατα, καὶ συνέλαβε τὴν βάρκαν ἀπὸ τὴν πρῶραν της. Τὴν ἔσυρε πρὸς μικρὸν πρόχειρον μῶλον.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐκείνη εἶχε γείνη ἄφαντος ἀπὸ τὸν ἐξώστην, καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐπρόβαλε, μετὰ τὸ λευκὸν κολοβίδιον τῆς στίλβον εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἀπὸ τὴν βορεινὴν γωνίαν τῆς οἰκίας, κατερχομένη εἰς τὸν αἰγιαλόν.

Ὁ νέος τὴν εἶδε καὶ ἠσθάνθη χαρὰν μετὰ φόβου. Ἐπραττε σχεδὸν ἀσυνειδήτως. Δὲν ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ τὸ κάμῃ.

Ἐκείνη, μὴ ἀγαπῶσα νὰ ἐκφράσῃ τοὺς ἐνδομύχους λογισμούς της, εἶπεν·

— Ἄς εἶνε· ἄς φέρουμε μιὰ γύρα μες στὸ λιμάνι, τώρα μετὰ τὸ φεγγαράκι.

Καὶ μετ' ὀλίγον προσέθηκε·

— Γὰρ νὰ δοκιμάσω πῶς θὰ μοῦ φανῇ, ὅταν θὰ μβαρκάρω γιὰ νὰ πάω πέρα...

Ἐλεγε πάντοτε πέρα, καὶ ἐννοοῦσε τὴν πατρίδα. Ὅπισθεν τοῦ πρώτου πρασίνου βουνοῦ, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀνατελεῖ ἡ σελήνη, βουνοῦ μαύρου τὴν νύκτα καὶ σκοτεινοῦραίου τώρα μετὰ τῆς σελήνης

τὸ φῶς, ὕψωνε τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους καὶ λευκόν, πότε χιονοσκεπαστόν, πότε γυμνόν καὶ βραχῶδες. Ἐκεῖ ἦτο ἡ πατρίς, ὁ τόπος τῆς γεννήσεώς της. Κ' ἐστέναζε τόσον δι' αὐτήν, ὡς νὰ τὴν ἐχώριζεν ὁλόκληρος ὠκεανὸς ἐκεῖθεν, ἐνῷ μόλις ἀπέειχε δώδεκα μίλια, καὶ ἡ μικρὰ ῥαχούλα τοῦ πρασίνου βουνοῦ δὲν ἔσχυε νὰ κρύψῃ τὴν ἡμέραν τὴν ὑψηλὴν ὄρευν τοῦ λευκοῦ ὄρους. Καὶ τὴν ἐπόθει τόσον, ὡς νὰ τὴν εἶχε στερηθῇ ἀπὸ χρόνων πολλῶν, ἐνῷ μόλις ἀπὸ ὀλίγων ἐβδομάδων εὐρίσκετο εἰς τὴν γείτονα νῆσον.

Ὡς τόσον, ἀκούμβησεν ἀφελῶς τὴν λευκὴν καὶ τόσον ἀπαλὴν χεῖρά της εἰς τὸν ὦμον τοῦ νέου, ὅστις ἀνετριχίασεν ὅλος εἰς τὴν ἐπαρὴν, καὶ ἐπέβη εἰς τὴν μικρὴν βαρκούλαν.

Ἐκεῖνος ἠκολούθησε κατόπιν της, καὶ λαβὼν τὴν κώπην ἤρχισεν ἀδεξίως ν' ἀβαράρῃ. Ἀλλ' ἀντὶ τὴν ἀπωθήτη τὸν μῶλον, ἀπώθησεν ἀριστερὰ τὸν πυθμένα, καὶ οὕτως ἡ βάρκα ἐδιπλάρωσε καὶ ἐκτύπησεν ἐλαφρῶς εἰς μίαν τῶν πετρῶν τοῦ μῶλου.

— Τί κάνεις; θὰ σπάσουμε τὴ ξενὴ βάρκα.

Τοῦτο, τὴν ἔκαμε ν' ἀναλογισθῇ νηφαλιώτερον τὸ πρᾶγμα, καὶ προσέθηκε·

— Καὶ τάχα δὲν θὰ τὴ γυρέψουν τὴν βάρκα; δὲν θὰ τοὺς χρειαστῇ;... Τίνος νὰ εἶνε;

Ὁ νέος ἐν ἀμηχανίᾳ ἀπήντησεν.

— Ἀφοῦ θὰ κάμουμε μιὰ γύρα στὸ λιμάνι καὶ νὰ γυρίσουμε... Δὲν πιστεύω νὰ τὴν γυρέψουν πρωτιήτερα, ὅτινος νὰ εἶνε.

★

Ἐκάθισεν εἰς τὰς κώπας καὶ ἤρχισε νὰ ἐλαύνῃ. Ἐκείνη, εἰς τὴν πρῶρην καθημένη, ἐδέχετο κατ' ὄψιν τὸ ὠχρὸν φῶς τῆς σελήνης, τὸ ὁποῖον ἐπέχρειεν ὡς μετὰ ἀργυρᾶν κόνιν τοὺς ἄθροους χαρκιτήρας τοῦ ὠραίου προσώπου της. Ὁ νέος τὴν ἐκύτταζε δειλῶς.

Δὲν ἦτο ναύτης, ἀλλ' εἰζέυρε νὰ κοπιηλατῇ, ὡς ἀνατραφεὶς πλησίον τοῦ κύματος. Εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἔτους, ἐγκαταλείψας τὸ γυμνάσιον τῆς πρωτεύουσας τοῦ νομοῦ, ὅπου τέως ἐμαθήτευσεν μὴ δεχθεὶς τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινὴν ἐνεκα λογομαχίας τινὸς πρὸς ἓνα τῶν καθηγητῶν, ὅστις τοῦ ἐφάνετο πλέον τοῦ δέοντος ἀγράμματος. Ἦτο μόλις δεκαοκτὼ ἐτῶν, ἀλλ' ἐφάνετο δεκαεννέα ἢ εἴκοσι μετὰ τοὺς πυκνοὺς ἤδη ἰούλους τοῦ καστανοῦ γενεῖου καὶ τοῦ μύστακος.

Ἡ νεκρὰ γυνή, ἀφοῦ ἐκάθισεν, ὡς συνέχειαν τῆς πρὸ μικροῦ ἐκφρασθείσης ἀνήσυχίας της περὶ ἀναζήτησεως τῆς βάρκας ἐκ μέρους τοῦ ἰδιοκτήτου, εὐθύμως ἐξέφερε καὶ τὴν σκέψιν της ταύτην·

— Ὁ καραβοκύρης θὰ γυρεύῃ τὴν βάρκα του, καὶ ὁ μπάρμπα-Μοναχάκης θὰ γυρεύῃ τὸ Λιαλιὼ του. Ὁ νέος ἐμειδίασε. Μπάρμπα-Μοναχάκης ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου της. Λιαλιὼ ἐκαλεῖτο ἡ ἰδία.

★

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, δυνατὸν γαύγισμα σκύλου ἠκούσθη ἀπὸ τὸ κατὰστροφμα πλοίου. Ἦτο ὁ καραβόσκυλος τῆς ἰδίας φορτωμένης σκούνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκεν ἡ φελοῦκα. Εἶχε πηδήσει ἐπάνω εἰς τὸ κρόστωρον, δίπλα εἰς τὴν μακεδύνα, τὸ βάνκυ-

σον κορυθαίολον ὁμοίωμα τῆς πρόρας, καὶ κατ' ἀρχὰς ἔσειε μετὰ γρυσμῶν τὴν οὐρανὸν, ἀναγνωρίζας τὴν βάρκαν. Ἀλλ' ὅταν αὕτη ἐπλησίασε καὶ δὲν ἀνεγνώριζε πλέον τὸν μουτσουν ἢ ἄλλον τινὰ τοῦ πληρώματος μεταξὺ τῶν δύο ἐπιβατῶν, ἤρχισε νὰ ὠρύεται καὶ νὰ ὁλολύζῃ μανιωδῶς.

Ὁ νέος σπουδαστὴς ὠρτσάρισεν ὀλίγον ἀνοικτὰ ἀπὸ τὴν σκούναν, ἀλλ' ὁ σκύλος, ὅσον ἐβλεπε τὴν βάρκαν ἀπομακρυνομένην, τόσον μανιωδέστερον ὠλόλυξε.

— Τί ἔχει καὶ δὲ λουφάζει; ἠρώτησεν ἀνησυχῶς τὸ Λιαλιώ.

— Φαίνεται ὅτι ἐγνώρισε τὴν βάρκα.

— Αὕτη ἡ βαρκοῦλα εἶνε κεινῆς τῆς γολέτας;

— Ὡς φαίνεται.

Ὁ νέος ἐξέφερε τὴν εἰκασίαν μετὰ λύπης, προβλέπων ὅτι ἡ περίστασις αὕτη ἐξ ἀνάγκης θὰ συνέτεμνε τὴν ὄνειρῶδη δι' αὐτὸν ἐκδρομὴν, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἡ Λιαλιὼ ἐκρότησε τὰς χεῖρας, ὡς ἄτακτον παιδίον τὴν μεγίστην εὐρίσκον ἡδονὴν εἰς ὅ,τι οἱ ἄλλοι ἐπιμένουν νὰ τοῦ ἀπαγορεύωσι.

— Τότε, χαίρομαι, εἶπεν ὁ σκύλος ἄς γαυγίξῃ γιὰ τὴν βάρκα του, κ' ἐμένα ἄς μὲ γυρεύουνε στὸ σπίτι...

Ὁ νέος ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ ἐρωτήσῃ.

— Ποῦ ἦτον ὁ κύρ Μοναχάκης, ποῦ κατέβηκες ἀπ' τὸ σπίτι;

Ἡ Λιαλιὼ ἀπήντησεν.

— Ὅλο στὸν καφενὲ περνάει τὴν ὥρα του... Ὡς τὰ μεσάνυχτα δὲ ξεκολλάει... Ἐμένα μ' ἀφήνει πάντα μοναχὴ μου...

Κ' ἐφαίνετο ἔτοιμη νὰ κλαύσῃ. Ἀλλὰ μὲ βίαιον ἀγῶνα ἐκρατήθη καὶ δὲν ἔκλαυσεν.

Ὁ νέος ἐξηκολούθησε νὰ κοπηλατῇ. Μετ' ὀλίγον ἐφθασαν οὐ μακρὰν τοῦ ἀνατολικοῦ στομίου τοῦ λιμένος, ὁποῦθεν ἐφαίνετο ἀντικρὺ, φράττουσα τὸν ὀρίζοντα, ἡ μακρυλὴ νῆσος, ἐφ' ἧς ὑπερέκειτο τὸ λευκόν, πότε χιονισμένον, πότε γυμνόν καὶ βραχῶδες ὄρος. Ἀμα ἐφθασαν ἐγγὺς τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ ἀποτελοῦντος ἔνθεν τὴν μίαν σιαγὸνα τοῦ στομίου τοῦ λιμένος, τοῦ κλειομένου ὑπὸ δύο ἢ τριῶν νησίδων ἀνατολικομεσημβρινώτερον, ἡ νεαρὰ γυνὴ προσήλωσεν ἀτενῶς τὸ βλέμμα εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἰδῇ ἀπώτερον καὶ ευκρινέστερον ἢ ὅσον ἐπέτρεπε τὸ ὥχρὸν φέγγος τῆς σελήνης.

— Νὰ ἰδῶ ἐκεῖ πέρα, κ' ὕστερα γυρίζουμε, εἶπε.

Κ' ἐπτέναξεν.

Ὁ νέος ἔλαβε τὴν τόλμην νὰ τὴν παρακαλέσῃ.

— Πῶς τὸ ἔλεγες ἐκεῖνο τὸ τραγοῦδι, ποῦ τραγοῦδεῖς κάποτε;

— Ποῖο τραγοῦδι;

— Τὸ τραγοῦδι... ποῦ λέει γιὰ πανιά, γιὰ τιμόνι... καὶ γιὰ τὰ πέρα βουνά, ἐψέλλισεν ὁ νέος.

— Ἀ!

Καὶ πάραυτα ἤρχισε μετὰ τρυφερᾶς μεσοφωνίας, μετὰ ψιθύρου παθητικοῦ τόνου νὰ ὑποτερετίζῃ.

Πότε θὰ κάμουμε πανιά, νὰ κάτσω στὸ τιμόνι, νὰ ἰδῶ τὰ πέρα τὰ βουνά, νὰ μοῦ διαβοῦν οἱ πόνοι!

Ἐπανέλαβε τὸ δίστιχον τοῦτο δις καὶ τρίς, εἰς γνωστὸν αὐτῇ παλαιὸν ἦχον.

— Ἰδοὺ, τώρα τὰ βλέπεις, τὰ πέρα τὰ βουνά, εἶπεν ὁ Μαθιός· μόνον πῶς ἀντὶ γιὰ πανιά ἔχουμε κουπιὰ καὶ μᾶς λείπει καὶ τὸ τιμόνι.

Ἡ νεαρὰ γυνὴ καὶ πάλιν ἐπτέναξεν.

— Εἶνε καιρὸς νὰ γυρίσουμε; ἠρώτησεν ὁ νέος.

Εἶπε τοῦτο μετὰ θλίψεως· ἐφαίνετο ὅτι αἱ λέξεις ἐξήρχοντο μαραμμένα ἀπὸ τὸ στόμα του.

— Ἀκόμα, ἀκόμα λίγο, εἶπεν ἡ Λιαλιὼ. Ὁ ἴσκιος ποῦ ῥίχνουν ἐκεῖνα τὰ νησιὰ δὲν ἀφήνει νὰ φανῇ καλὰ πέρα-πέρα... Μόνο τὴ Δέρφην βλέπω.

— Ἡ Δέρφη εἶνε μέσα, εἶπεν ὁ νέος δεικνύων τὴν Εὐβοίαν, πρὸς μεσημβρίαν.

— Ἡμεῖς Δέρφη τὸ νοματίζουμε τὸ ψηλὸ βουνὸ τῆς πατρίδος μου, ἀντεῖπε τὸ Λιαλιώ, δεικνύουσα πρὸς ἀνατολάς.

Καὶ πάλιν ἐπανέλαβε τὸ ᾄσμα τῆς, παραλλάσσον κατὰ μίαν λέξιν.

Πότε νὰ κάμουμε πανιά, νὰ κάτσω στὸ τιμόνι, νὰ ἰδῶ τῆς Δέρφης τὸ βουνό, νὰ μοῦ διαβοῦν οἱ πόνοι.

Ὁ νέος ἀφῆκε βαθεῖαν πνοήν, ὁμοίαν μὲ στεναγμόν.

— Ἀ! ξεχνῶ ποῦ κοντεύω νὰ σὲ ξεπλατίσω στὸ κουπί, εἶπεν ἡ Λιαλιὼ... Ἀλήθεια, ἐγὼ κάνω σὰν τρελή... Τὰ χεράκια σου δὲν εἶνε γιὰ τὸ κουπί, κύρ Μαθιέ.

Ὁ νέος διεμαρτυρήθη.

— Ὅχι, ὄχι, δὲν ἀπόστασα... Τὰ κουπιὰ εἶν' ἐλαφροῦς... Τέτοια κουπάκια θὰ μὲ κουράσουνε;

Ἡ Λιαλιὼ ἐπέμεινε νὰ λάβῃ τὸ ἐν τῶν κωπίων, καὶ προκύψασα ὀλίγον ἤρχισε νὰ σείῃ μὲ τὰς λευκὰς τῆς χεῖρας τὸν ἕνα τῶν σκαλμῶν, θέλουσα νὰ τὸν μεταθέσῃ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐγγύτερον τῆς πρύμνης. Ἀλλ' ὁ νέος ἀνθίστατο, καὶ αἱ χεῖρές των συνηντήθησαν εἰς θερμὴν ἐπαφὴν.

— Λες γιὰ τὰ δικὰ μου χέρια πῶς εἶνε τρυφερὰ; εἶπε μετὰ διακριτικοῦ παραπόνου ὁ Μαθιός.

— Τότε, ἔρχεσαι νὰ κάμουμε πανιά, καθὼς λέει καὶ τὸ τραγοῦδι; ἐπρότεινε παιγνιωδῶς ἡ νεαρὰ γυνή.

— Μὲ τί;

Καὶ ἀκουσίως ἐκύτταξε τὸ πάλλευκον κολόβιον τῆς.

Ἡ Λιαλιὼ ἐγέλασε καὶ ἀκούμβησεν ἐκ νέου εἰς τὴν πρύμνην.

★

Ἦδη εἶχον φθάσει εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, καὶ εὐρίσκοντο ἀναμύσειν τοῦ κρημνώδους ἀκρωτηρίου, τὸ ὅποιον ἐφαίνετο σχηματισθὲν διὰ σεισμῶν ἢ καταποντισμοῦ, ἀποτόμως διακοψάντος τὴν χλοάζουσιν τοῦ βουνοῦ ἀρμονίαν, καὶ τῶν δύο ἢ τριῶν νησίδων, αἵτινες ἐφραττον νοτιανατολικῶς τὸν λιμένα. Ἡ σελήνη ὁλονὲν ὕψου εἰς τὸ στερέωμα, ἀμαυροῦσα καὶ τὰ τελευταῖα ἀστεράκια, τὰ ὅποια ἀφανῆ ἔλαμπον δειλῶς εἰς τὰς γωνίας τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ θάλασσα ἐφεικία ἤρεμα ἀπὸ τὴν λεπτὴν αὔραν τὴν ἐξακολουθοῦσαν νὰ πνέῃ ὡς λείψανον τοῦ ἀνέμου, ὅστις τὴν εἶχεν αὐλακῶσαι ἀπὸ πρωΐας. Ἦτο

Δομίνικος Θεοτοκόπουλος

νύξ τοῦ Μαΐου θερμή, καὶ ἡ λεπτὴ αὖρα ἐπὶ μᾶλλον δροσερωτέρα καθίστατο καθόσον πελαγιωτέρα προσέπνεεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος. Δύο ἄμαυροὶ ὄγκοι, ἐπαργυρούμενοι καὶ στιλπνούμενοι ἀμυδρῶς ἀπὸ τὸ μελαγχολικὸν φῶς τῆς σελήνης, διεγράφοντο ὁ εἰς πρὸς ἀνατολὰς, ὁ ἄλλος πρὸς δυσμὰς, χωρὶς νὰ διακρίνονται, εἰς τὰς διαλείψεις τοῦ φωτός καὶ τῆς σκιάς, αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ἐδάφους. Ἦσαν αἱ δύο γείτονες νῆσοι. Μυστηριώδες θέλητρον ἀπέπνεεν ὅλη ἡ σεληνοφεγγὴς νύξ. Ἡ βαρκούλα ἔπλεεν ἐγγὺς μιᾶς τῶν νησίδων, ἐφ' ἧς ἐφαίνοντο ἐναλλάξ φωτεινὰ καὶ σκοτεινὰ σημεῖα, βράχοι στίλθοντες εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἄμαυροὶ θάμνοι ἐλαφρῶς θροοῦντες εἰς τὴν πνοὴν τῆς νυκτερινῆς αὖρας, καὶ σπήλαια πληττόμενα ὑπὸ τοῦ φρίσσοντος κύματος, ὅπου ἐμάντευε τις τὴν ὑπαρξίν θαλασσιῶν ὀρνέων καὶ ἤκουε τὸ ἐναγώνιον πτερύγισμα ἀγριοπεριστέρων πτοουμένων εἰς τὸ πλατάγισμα τῆς κώπης καὶ τὴν προσέγγισιν τῆς βαρκούλας. Πέραν, βορειανατολικῶς, εἰς μίαν κλιτὺν τοῦ ὅρους ἐφαίνοντο φῶτα τρέμοντα, δεικνύοντα τὴν θέσιν ὅπου τὴν ἡμέραν ἐφαίνοντο οἱ λευκοὶ οἰκίσκοι ὑψηλοῦ ἄνω τῆς θαλάσσης χωρίου. Εἰς μικρὸν βράχον παραπλευρῶς τῆς νησίδος, κοίλον καὶ σπηλαιώδη, τὸ κύμα προσπίπτον μετὰ βοῆς καὶ ῥόχθου πολλοῦ ἐπλατάγιζε, καὶ ἐφαίνετο ἐκεῖ θορυβοῦσα ἐν τῇ γενικῇ ἁρμονίᾳ τῆς σεληνοφεγγοῦς θαλάσσης, χωριστὴ ὀρχήστρα, ἥτις καθ' ἑαυτὴν ἔκαμνε πλειότερον κρότον ἢ ὅσος ἐγίνετο εἰς ὅλας τὰς ἀγκάλας, τοὺς ὅρους καὶ τὰς

ἀμμουδιάς, εἰς ὅλας τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς σκοπέλους ὅσους ἐπληττον τὰ κύματα. Αὐθορμήτως ὁ Μαθιὸς ὕψωσε τὰς κώπας καὶ τὰς ἐκράτησεν ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῆς κωπαστῆς, καὶ ἔμεινεν ἐν ἡρεμίᾳ, ὅμοιος μὲ τὸ λευκὸν πτηνὸν τῆς θαλάσσης, τὸ κύπτον χαριέντως πρὸς τὸ κύμα, ἀκίνητοῦν ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς, μὲ τὴν μίαν πτέρυγα κάτω, τὴν ἄλλην ἄνω, πρὶν ἐφορμήσῃ καὶ συλλάβῃ τὸ κολυμβῶν ὀψάριον καὶ τὸ ἀνυψῶσθαι ἀσπαίρον καὶ λαχταρίζον εἰς τὸν ἀέρα. Ἡσθάνετο γοητεῖαν ἄρρητον. Ἡ Λιαλιῶ ἐπίσης ὑφίστατο ἄγνωστον θέλητρον, καὶ τὰ βλέμματα τῶν συνηντήθησαν.

— Κάνουμε, πανιά; ἐπανέλαβεν ἡ νεαρὰ γυνή.

Φαίνεται δὲν εἶχε παύσῃ νὰ τὸ σκέπτηται, ἀφότου πρώτην φορὰν τὸ εἶπε· καὶ τὸ ἔλεγε μὲ τόσον ἀφελῇ καὶ φυσικὸν τρόπον, ὥς νὰ ἡρμήνευε τί ἐφρόνουν καὶ οἱ δύο.

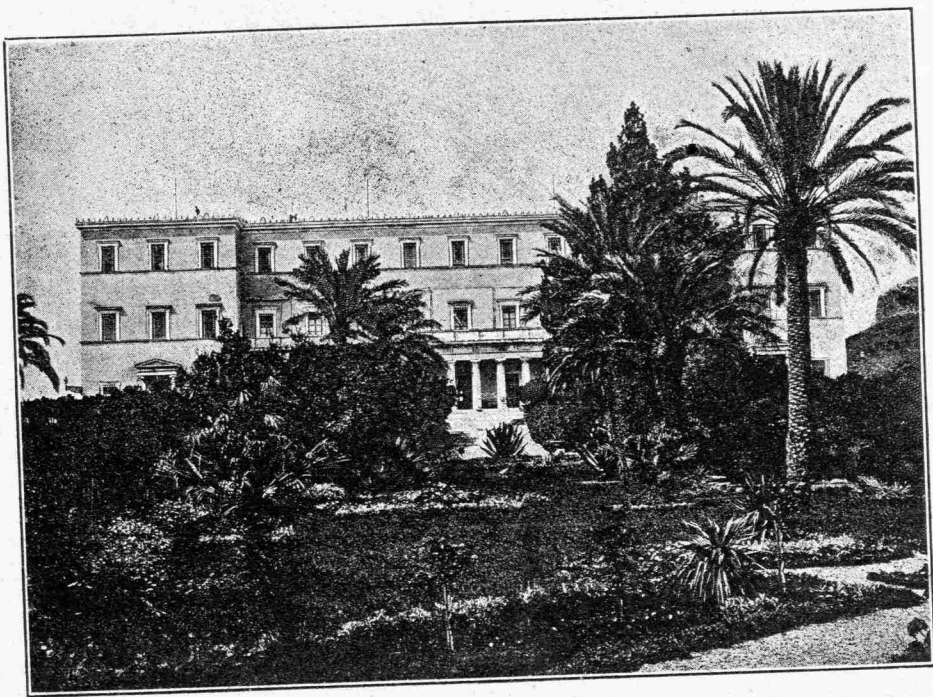
— Κάνουμε ἀπῆντησεν ἀσυνειδήτως ὁ Μαθιός.

Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε τί ἔλεγε, τὴν φορὰν ταύτην οὐδ' ἠρώτησε μὲ τί.

Ἄλλ' ἡ Λιαλιῶ τὸν ἀπῆλλαξε τοῦ κόπου τῆς ἀναζητήσεως τοῦ μέσου. Ἐσηκώθη, ἔκυψε χαριέντως, διὰ ταχείας χειρονομίας ἔβγαλε τὸ λευκὸν, πολύπτυχον κολόβιόν της, καὶ τὸ ἔτεινε πρὸς τὸν Μαθιόν.

— Ἐτοίμασε σὺ τὸ κατάρτι, εἶπεν.

Ἐκπληκτος, γελῶν καὶ γοητευμένος, ὁ νεανίας ἔλαβε τὴν μίαν κώπην, τὴν ὕψωσε κάθετον ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ, ἐφ' οὗ ἐκάθητο, ἔλαβε τὴν ἄκρην τῆς μπα-

Ἀνάκτορα Ἀθηνῶν — μεσημβρινή πλευρά

ρούμας, καὶ ἔδωσε δι' αὐτῆς τὴν κώπην ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ. Εἶτα ἔλαβε τὴν ἄλλην κώπην, καὶ λύσας τὴν ἄλλην ἄκρην τῆς μπαρούμας ἀπὸ τὸν κρίκον τῆς πρῶρας, προσέδωκεν ὀριζοντίως τὴν δευτέραν κώπην ἐπὶ τῆς πρώτης κώπης, σταυροειδῶς, ὡς κεραίαν ἐπὶ τοῦ ἴστοῦ. Μεθ' ὃ ἔλαβε θερμὸν ἀκόμη ἐκ τῆς προσψάσεως τοῦ χρωτὸς τὸ πάλλευκον κολόβιον τῆς νεαρᾶς γυναικός, καὶ τὸ προσήρτησεν ἐπὶ τῆς δευτέρας κώπης, ὡς πανίον.

Ἡ Λαλιῶ ἔμεινε μὲ τὸ μισοφούστανον, κοντὸν ἕως τὰς κνήμας, λευκὸν ὅσον καὶ τὸ κολόβιον, καὶ μὲ τὰς λευκὰς περικνημίδας, ὑφ' ἧς ἐμάντευε τὰς τορνευτὰς καὶ κομψὰς κνήμας, λευκοτέρας ἀκόμῃ. Ἐμεινε μὲ τὰ κρίνα τοῦ λαιμοῦ τῆς ἀτελῶς καλυπτόμενα ἀπὸ τὴν πορφυρᾶν μεταξωτὴν τραχηλιάν τῆς, κ' ἐκάθισε συνεσταλμένη παρὰ τὴν πρύμνην, βραχυσωμοτέρα ἢ ὅσον ἦτο, μὲ τὸ μέτριον καὶ χαρίεν ἀνάστημα.

Καὶ ἡ αὔρα εἶχε δυναμώσει, καὶ τὸ αὐτοσχέδιον πανίον ἐφούσκωνε, καὶ ἡ βαρκούλα ἔτρεχε.

*

Δὲν ἔγεινε πλέον λόγος περὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὸν λιμένα. Πρὸς τί; Ἦτο προφανές τοῦ λοιποῦ ὅτι ἔπλεον «εἰς τὰ πέρα βουνά».

Ὁ Μαθιὸς ἐκάθισε δειλῶς ὄχι πολὺ πλησίον αὐτῆς, ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς πρύμνης, καὶ ἔβλεπε τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μὴ κυττάζῃ παραπολὺ τὴν συνταξειδωτὴν του καὶ τὴν φέρῃ εἰς ἀμνηχανίαν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τοῦ ἤρχετο εἰς τὴν μνήμην ἓν ἄσμα ἐπτανησίου ποιητοῦ, τὸ ὁποῖον ἔπαιξε τὸν μέρος τὸ πάλαι, εἰς ὅλους τοὺς ῥωμαντικούς ἔρωτας τοῦ καιροῦ ἐκείνου, «Εὐπνα, γλυκεῖά μου

ἀγάπη...» κ' ἐνθυμεῖτο τὸ δίστιχον, «Μόνον τ' ἄχνὸ φεγγάρι...» ὡς καὶ τὸ ἄλλο.

Ἔχετε γειά, λαγαρία, βρουσούλαις, κρύα νερά,
γλυκεῖαις αὐγαῖς, πουλάκια, γιὰ πάντα ἔχετε γειά!

Ἐνθυμεῖτο τοὺς στίχους τούτους, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς τραγουδήσῃ. Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἔχουν πλέον τὸν τόπον των. Τουναντίον, τὸ ἄσμα τῆς νυκτὸς ἐκεῖνης ἔκρινεν ὅτι ἦτο προσφύεστατα τὸ προσφιλὲς ἄσμα τῆς Λαλιῶς.

Πότε νὰ κάμουμε πανιά, νὰ πιάσω τὸ τιμόνι,
νὰ ἰδῶ τὰ πέρα τὰ βουνά, νὰ μοῦ διαβοῦν οἱ πόνοι.

*

Εἶχε καθίσει ὄχι πολὺ παράμερα ἀπ' αὐτῆς, τὸσον πλησίον τῆς, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἀνέτως νὰ τὴν κυττάζῃ, καὶ τόσον μακρὰν τῆς, ὥστε νὰ μὴ θβάνῃ νὰ αἰσθανθῇ τοῦ θερμοῦ χρωτὸς καὶ τῆς ἀναπνοῆς τῆς τὴν γειτνίασιν. Καὶ ὁμως ἐπεθύμει νὰ τὴν βλέπῃ ἐωσότου ἐξαλίσθῃ νὰ κυττάζῃ πλέον τὰ κύματα.

[Ἐπεταὶ συνέχεια]

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

